

Саричев Ю. О.,

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Центру воєнно-стратегічних досліджень, Національний університет оборони України

(м. Київ, Україна)

Оніщук В. С., доктор філософії, провідний науковий співробітник Центру воєнно-стратегічних досліджень,

Національний університет оборони України

(м. Київ, Україна)

Зубков В. П.,

старший науковий співробітник Центру воєнно-стратегічних досліджень,

Національний університет оборони України

(м. Київ, Україна)

Піщанський Ю. А.,

науковий співробітник Центру воєнно-стратегічних досліджень, Національний університет оборони України

(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ УКРАЇНИ

Актуальність. Статтею 17 Конституції України [1] визначено, що забезпечення інформаційної безпеки України є найважливішою функцією держави, справою всього Українського народу. Зважаючи на виключну роль інформації та інформаційних процесів у людській діяльності, забезпечення інформаційної безпеки України в цілому може бути досягнуте через вирішення цього завдання у кожній сфері національної безпеки держави, в тому числі у воєнній.

Загальний аналіз показує [2 – 7], що забезпечення інформаційної безпеки держави є складним та багатогранним завданням. Проблема інформаційної

безпеки в Україні на протязі останніх десятиліть суттєво актуалізувалася, її сучасний стан характеризується активними спробами розвитку теоретичних засад при розгляді різних її аспектів, про що свідчать численні публікації в наукових виданнях. Між тим, незважаючи на наявність ряду фахових публікацій, питання інформаційної безпеки держави на системному рівні в Україні досі належним чином не опрацьоване. Тому і сталої теорії інформаційної безпеки держави ще немає, отже, як наслідок, такої теорії сьогодні немає і в інтересах сфери оборони України. Однією із причин існуючого неналежного стану є відсутність єдиного розуміння базових термінологічних категорій цієї предметної сфери, зокрема і в нормативно-правових актах України з питань забезпечення інформаційної безпеки держави. Відповідно, це ускладнює взаємодію суб'єктів сектору безпеки і оборони України, особливо під час збройної агресії проти України. Отже, існує науково-практична проблема, яка заважає раціональній організації та практичній реалізації усього блоку інформаційних процесів у системі забезпечення інформаційної безпеки держави, зокрема у сфері оборони, а тому об'єктивно потребує вирішення.

Метою публікації є визначення проблемних питань та надання пропозицій до законодавчих актів України щодо забезпечення інформаційної безпеки України, зокрема у сфері оборони.

Основна частина. Сьогодні інформаційні процеси так швидко проникли в усі сфери людської діяльності, що теоретичне осмислення та узагальнення наслідків цього феномену, серед яких видається найважливішим питання забезпечення інформаційної безпеки, суттєво відстає від темпу просування цієї інформаційної хвилі.

Поряд з необхідністю розвитку теоретичних засад забезпечення інформаційної безпеки, сьогодні невідкладним є питання суттєвого удосконалення інформаційного законодавства України – драйвера усіх процесів діяльності в інформаційній сфері. Першочергових уточнень та редакційних змін потребують чинні законодавчі акти України, які стосуються питань інформаційної безпеки держави [2 – 7], що впливає на виконання сил оборони України в межах їх компетенції.

В свою чергу, удосконалення інформаційного законодавства України не може бути вирішене без невідкладного уточнення або окремого визначення термінів та словосполучень, що зустрічаються в чинних нормативно-правових актах України і є такими, що визначають домінуючі акценти їх положень. Це необхідно як в інтересах подальшого розвитку теоретичних основ забезпечення інформаційної безпеки держави, так і формування державної інформаційної політики України, в тому числі у сфері оборони.

Аналіз проведемо на прикладі обґрунтування доцільності удосконалення Стратегії інформаційної безпеки України [2], проте цими вадами “хворіють” також інші нормативно-правові акти інформаційної сфери України.

1. В Стратегії значиться:

інформаційна безпека України – складова частина національної безпеки України, стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого забезпечуються:

а) конституційні права громадян на доступ до інформації;

б) встановлюється ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через:

поширення негативних інформаційних впливів, зокрема через координоване поширення недостовірної інформації;

негативні наслідки застосування інформаційних технологій;

несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності інформації.

Рекомендації удосконалення:

інформаційна безпека України – складова частина національної безпеки України, стан захищеності, за якого запобігається нанесення шкоди життєво важливим інтересам людини, суспільства і держави через:

неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується, а також відсутність інформації за її потреби;

негативний інформаційний вплив;

нерегульоване або злочинне застосування інформаційних технологій;

несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації та інших інформаційних ресурсів з обмеженим доступом;

недосконалість комунікативної політики держави;

недостатній рівень медіа-культури суспільства.

Обґрунтування. Приведення у відповідність до статті 13 Закону України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” [4] та статей 20, 49 Стратегії національної безпеки України [5].

Сутність інформаційної безпеки у однаковій мірі стосується усіх видів інформаційних ресурсів: *когнітивних, неелектронних, електронних* [8].

2. В Стратегії значиться:

інформаційна загроза – потенційно або реально негативна подія, процес, явище, що через інформаційний вплив на людину, суспільство і державу може прямо чи опосередковано завдати шкоди її інтересам та забезпеченню національної безпеки і оборони України.

Рекомендації удосконалення:

інформаційна загроза – наміри або практичні дії, змістом яких є інформаційний вплив на суспільне середовище, інформаційну інфраструктуру та/або інформаційні ресурси, в результаті чого може ускладнитися (унеможливитися) реалізація життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави.

Обґрунтування. Наведене в Стратегії визначення є недосконалим за логікою: у ньому акцентуються можливі джерела інформаційної загрози, а не сам процес такої загрози, а також нехтуються інтереси людини і суспільства на користь лише інтересів держави. Тому доцільно обрати визначення, ґрунтуючись на відомих термінологічних джерелах [9, 10], яке пропонується.

Поняття *загрози інформаційній безпеці* не слід ототожнювати з поняттям *інформаційної загрози*, оскільки це різні поняття [9].

3. В *Стратегії* значиться:

інформаційні заходи оборони держави – сукупність скоординованих дій, які готуються та здійснюються суб'єктами забезпечення національної безпеки і оборони України в мирний час, в особливий період, в умовах воєнного або надзвичайного стану щодо:

прогнозування та виявлення інформаційних загроз у воєнній сфері;
запобігання, стримування та відсічі збройній агресії проти України;
протидії інформаційним загрозам з боку держави-агресора;
а також здійснення інших необхідних дій в інформаційному протиборстві.

Рекомендації удосконалення:

інформаційні заходи оборони держави – сукупність скоординованих дій, які готуються та здійснюються суб'єктами забезпечення національної безпеки і оборони України щодо *інформаційного забезпечення* процесів підготовки держави до збройного захисту та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Обґрунтування. Приведення визначення у відповідність до Закону України “Про оборону України” [7].

Довідково. **Інформаційне забезпечення (у воєнній сфері держави)** – сукупність заходів органів військового управління усіх рівнів, дій військ (сил) та інших суб'єктів інформаційної діяльності з метою створення (формування) і використання в інформаційному просторі воєнної сфери необхідних інформаційних ресурсів для реалізації процесів управління в інтересах оборони держави [9].

Види інформаційного забезпечення (у воєнній сфері держави) [8, 11]:

моніторинг обстановки (шляхом використання усіх видів розвідки воєнної);

інформаційно-аналітичне;

організаційно-управлінське (адміністрування);

іміджеве;

морально-психологічне;

топогеодезичне (геоінформаційне);

навігаційне;

гідрометеорологічне;

маскування (дезінформаційне);

інформаційний вплив (інформаційно-технічний, інформаційно-психологічний);

радіоелектронний захист;

радіоелектронний вплив.

Реалізація видів інформаційного забезпечення у воєнній сфері держави може здійснюватися як у традиційні способи, так і з використанням можливостей кіберпростору або комбіновано [8].

4. В “Загальні положення” *Стратегії* слід додати визначення:

єдине інформаційне середовище сил оборони України (єдиний інформаційний простір воєнної сфери, єдиний інформаційний простір сил оборони) – технічне об'єднання з використанням комунікаційних мереж різних компонентів інформаційної інфраструктури Збройних Сил України та інших складових сил оборони від стратегічного до тактичного рівнів, де забезпечується реалізація інформаційних процесів та інформаційних відносин щодо створення, обробки, комунікації (прийому, передачі), охорони та захисту та знищення інформації (інформаційних ресурсів) воєнного характеру.

Висновки.

1. В Україні умови несформованої теорії забезпечення інформаційної безпеки держави суттєво впливають на якість прийняття концептуальних рішень та відповідних практичних заходів, зокрема, у сфері оборони. Частина дефініцій, пов'язаних із забезпеченням інформаційної безпеки держави, які вживаються в нормативно-правових актах України, мають змістову суперечливість або односторонньо відображають його сутність.

2. Удосконалення інформаційного законодавства України не може бути вирішене без невідкладного уточнення або окремого визначення термінів та словосполучень, що зустрічаються в чинних нормативно-правових актах України.

3. Вирішення питання суттєвого удосконалення інформаційного законодавства України, зокрема з питань забезпечення інформаційної безпеки України, дозволить покращити стан формування та реалізації державної інформаційної політики України, в тому числі у силах оборони.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята ВР України 28.06.1996 р.

2. Стратегія інформаційної безпеки: Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 Про рішення РНБО України від 15 жовтня 2021 року “Про Стратегію інформаційної безпеки” // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://president.gov.ua>.

3. Закон України “Про інформацію” в редакції від 13.01.2011 р. № 2938-VI // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

4. Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” від 09.01.2007 р. № 537-V // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

5. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 Про рішення РНБО України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України” // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Стратегія забезпечення державної безпеки: Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022 Про рішення РНБО України від 30 грудня 2021 року “Про Стратегію забезпечення державної безпеки” // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://president.gov.ua>.

7. Закон України “Про оборону України” від 6 грудня 1991 року № 1933-ХІІ (зі змінами) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

8. Інформаційна безпека України у воєнній сфері: засадничі елементи становлення теоретичних основ її забезпечення: монографія / Кол. авторів, за заг. ред. П.М. Сніцаренка. – К.: НУОУ, 2025. – 300 с.

9. Військовий стандарт. Інформаційна безпека держави у воєнній сфері. Терміни та визначення: ВСТ 01.004.004 – 2014 (01). – [Чинний від 2014 – 02 – 27]. – К.: МОУ, 2014. – 24 с.

10. Стратегічні комунікації [словник] / Т.В. Попова, В.А. Ліпкан / за заг. ред. В.А. Ліпкана. – К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2016. – 416 с.

11. Термінологічні основи інформаційного забезпечення у воєнній сфері / П.М. Сніцаренко, Ю.О. Саричев // Збірник матеріалів VII науково-практичної конференції “Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави”, у 2 ч. – Ч.1. – К.: НАСБУ, 2016. – С. 216 - 219.